

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1989-1990

26 APRIL 1990

Voorstel van wet tot oprichting van een nationaal adviescomité voor bio-ethische aangelegenheden

(Ingediend door de heer Aerts c.s.)

TOELICHTING

De recente ontwikkelingen in de biomedische wetenschappen en het biogenetisch onderzoek roepen fundamentele ethische, sociale en juridische vragen op.

Op korte termijn moeten waarborgen worden uitgewerkt met betrekking tot bepaalde vruchtbaarheidstechnieken en medische experimenten.

In die optiek dient de interactie tussen de opgang van de wetenschap en de onbeperkte mogelijkheden van de techniek, enerzijds, en de sociale regulering, anderzijds, georganiseerd te worden in dialoog met de bevolking.

Om het beleid ter zake te inspireren en te ondersteunen, dient een Adviescomité voor bio-ethische aangelegenheden te worden opgericht.

Deze noodzaak werd aldus verwoord in het regeerakkoord van 10 mei 1988:

« De recente ontwikkelingen in de biomedische wetenschappen hebben verstrekkende maatschappelijke gevolgen. Hierbij rijzen ook een aantal vragen van fundamenteel ethische aard.

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1989-1990

26 AVRIL 1990

Proposition de loi créant un Comité consultatif national des questions bio-éthiques

(Déposée par M. Aerts et consorts)

DEVELOPPEMENTS

Les récents progrès dans les sciences biomédicales et la recherche biogénétique soulèvent des questions fondamentales d'ordre éthique, social et juridique.

Il faut dès lors élaborer à bref délai des garanties relatives à certaines techniques de fécondation et à certaines expériences médicales.

Dans cette optique, l'interaction entre les succès de la science et les possibilités illimitées de la technique d'une part, et les règles sociales, d'autre part, doit être organisée en dialogue avec la population.

Pour inspirer et soutenir la politique dans cette matière, il faut constituer un Comité consultatif des questions bioéthiques.

Cette nécessité a été formulée dans les termes suivants dans l'accord de gouvernement du 10 mai 1988:

« Les récents progrès des sciences biomédicales ont des conséquences sociales considérables et soulèvent aussi des questions éthiques fondamentales.

De Regering zal daarom een initiatief nemen tot oprichting van een wetenschappelijke Raad voor bio-medische ethiek waarvan de samenstelling en de bevoegdheden in nauw overleg met het Parlement zullen worden vastgesteld. Hierbij zal rekening worden gehouden met de bestaande levensbeschouwingen.

De opdracht van deze Raad bestaat erin informatie te verschaffen aan Regering en Parlement. Dienaangaande zal erover gewaakt worden dat deze Raad verslag uitbrengt over de eventuele verschillende standpunten die naar voren worden gebracht. »

Wat de bio-ethische problemen betreft, staat men op wetgevend vlak nog voor een min of meer braakliggend terrein. De wetgever werd verrast door de snelle evolutie en maakt pas sinds kort aanstalten om in te grijpen.

In het verleden werd (weliswaar op disparate wijze) een aanzet hiertoe gegeven, zo o.m.: de oprichting van een Nationale Commissie voor Ethische problemen in 1976 door wijlen Minister van Justitie de heer H. Vanderpoorten; de diverse voorstellen van wet i.v.m. de zwangerschapsonderbreking en de rechtstoestand van het ongeboren kind; de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen; de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming die de « kunstmatige inseminatie of een andere daad die de voortplanting tot doel had » regelt (nieuw artikel 318, § 4, van het Burgerlijk Wetboek); de wet van 27 april 1987 betreffende de adoptie.

In de meeste Westeuropese landen werd een advies- of onderzoekscomité opgericht, ofschoon in een aantal gevallen met een beperkte of tijdelijke opdracht (in Groot-Brittannië: het *Warnock Committee*; in de Bondsrepubliek Duitsland: de *Benda-Kommission*; in België: de Staatscommissie voor Ethische Problemen).

In Frankrijk, Denemarken, Zweden, Finland en Zwitserland fungeren permanente adviserende commissies voor bio-ethiek.

In België wordt de complexiteit van de bio-ethische problemen nog te weinig onderkend. Men heeft vaak de neiging om ze in een te kort tijdsbestek te willen afhandelen.

Daarom opteren de ondertekenaars van dit voorstel voor een permanent adviserend comité voor de bio-ethische aangelegenheden.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Het Adviescomité voor bio-ethische aangelegenheden behandelt materies met een algemeen en grensoverschrijdend karakter.

C'est la raison pour laquelle le Gouvernement prendra l'initiative d'instituer un Conseil scientifique d'éthique biomédicale dont la composition et les compétences seront arrêtées en étroite concertation avec le Parlement et en tenant compte des conceptions philosophiques existantes.

Ce Conseil aura pour mission d'informer le Gouvernement et le Parlement. Il sera veillé en outre à ce que ce Conseil relate, le cas échéant, différents points de vue qui se sont exprimés. »

En ce qui concerne les problèmes bioéthiques, le terrain législatif est plus ou moins en friche. Le législateur s'est laissé surprendre par la rapidité de l'évolution et ne s'apprête à intervenir que depuis peu.

Par le passé, ce type d'intervention a été encouragé à plusieurs reprises (certes de manière disparate): création d'une Commission nationale pour les problèmes éthiques en 1976 par feu M. H. Vanderpoorten, Ministre de la Justice de l'époque; les diverses propositions de loi relatives à l'interruption de grossesse et à la situation juridique de l'enfant à naître; la loi du 13 juin 1986 sur le prélèvement et la transplantation d'organes; la loi du 31 mars 1987 modifiant diverses dispositions légales relatives à la filiation, « prévoyant l'insémination artificielle ou un autre acte ayant la procréation pour but » (nouvel article 318, § 4, du Code civil); la loi du 27 avril 1987 modifiant diverses dispositions légales relatives à l'adoption.

La plupart des pays d'Europe occidentale ont créé un comité consultatif ou d'étude, bien qu'investi d'une mission limitée ou temporaire dans un certain nombre de cas (en Grande-Bretagne le *Warnock Committee*; en République fédérale d'Allemagne: la *Benda-Kommission*; en Belgique: la Commission nationale pour les problèmes éthiques).

La France, le Danemark, la Suède, la Finlande et la Suisse sont dotés de commissions consultatives permanentes de bioéthique.

En Belgique, la complexité des problèmes bioéthiques est encore trop peu reconnue. On a souvent tendance à vouloir les traiter beaucoup trop rapidement.

C'est pourquoi les signataires de la présente proposition optent pour un comité consultatif permanent des questions bioéthiques.

Commentaire des articles

Article 1er

Le Comité consultatif des questions bioéthiques traite de matières à caractère général et dépassant les frontières.

Om een ingewikkeld kluwen van afspraken en regelingen tussen de Gemeenschappen en Gewesten te vermijden, wordt het Adviescomité toegevoegd aan de Eerste Minister.

Artikel 2

Het Adviescomité heeft essentieel een adviserende bevoegdheid. De draagwijdte van deze bevoegdheid wordt evenwel ruim opgevat.

De debatten rond de bio-ethiek tonen immers duidelijk de samenhang tussen wetenschap, techniek, recht en ethiek.

De wisselwerking ertussen kan zowel de individuele persoon betreffen of het individueel echtpaar, als groepen in de samenleving of de samenleving in haar geheel.

Het genetisch onderzoek moet zelf ook ruim opgevat worden, voor zover het niet het domein van de biotechnologie bestrijkt.

Artikel 3

Problemen en vragen kunnen het Comité gesteld worden door de Voorzitter van de Senaat, de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers of een lid van de nationale regering.

Het Adviescomité kan tevens op eigen initiatief adviezen formuleren.

Artikel 4

Het Adviescomité wordt geleid door een voorzitter en een ondervoorzitter, benoemd bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit. Hun mandaat duurt vier jaar en is hernieuwbaar.

Artikel 5

Behalve de voorzitter en de ondervoorzitter, bestaat het Adviescomité uit 35 leden.

De vertegenwoordiging van de leden is als volgt:

- twee maal tien leden voorgedragen door de Wetgevende Kamers en benoemd door de Koning;
- drie vertegenwoordigers van de bij de omschrijving van het doel betrokken Ministers;
- twaalf leden behorend tot de sector van het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs.

Het ligt in de bedoeling te vermijden dat de problematiek al te zeer vanuit technisch-wetenschappelijke invalshoek wordt benaderd.

Afin d'éviter un écheveau d'accords et de règlements entre Communautés et Régions, le Comité consultatif est adjoint au Premier ministre.

Article 2

La compétence du Comité est essentiellement consultative. Sa portée est toutefois à prendre au sens large.

Les débats relatifs à la bioéthique indiquent en effet clairement le lien entre la science, la technique, le droit et l'éthique.

L'interaction entre ces éléments peut concerner tant l'individu ou le couple individuel que les groupes de la société ou la société dans son ensemble.

La recherche génétique doit également être prise au sens large pour autant que cette conception ne couvre pas le domaine de la biotechnologie.

Article 3

Les problèmes et questions peuvent être soumis au Comité par le président du Sénat, le président de la Chambre des Représentants ou un membre du gouvernement national.

Le Comité consultatif peut également formuler des avis de sa propre initiative.

Article 4

Le Comité consultatif est dirigé par un président et un vice-président nommés par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres. Leur mandat a une durée de quatre ans et est renouvelable.

Article 5

Outre le président et le vice-président, le Comité consultatif compte 35 membres.

Sa composition se présente comme suit:

- deux fois dix membres proposés par les Chambres législatives et nommés par le Roi;
- trois représentants des ministres concernés par la définition de l'objet du comité;
- douze membres appartenant au secteur de la recherche scientifique et de l'enseignement.

Le but poursuivi est d'éviter que cette problématique ne soit abordée sous un angle trop technique ou scientifique.

Artikelen 6 tot 9

Om de vier jaar wordt het Adviescomité voor de helft vernieuwd.

De vergaderingen zijn niet openbaar. Deskundigen kunnen gehoord worden.

Ieder jaar wordt een verslag over de activiteiten van het Adviescomité overgezonden aan de Eerste Minister, de Voorzitter van de Senaat en de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Het Adviescomité stelt een reglement van orde op dat door de Ministerraad wordt goedgekeurd.

F. AERTS.

*
* *

VOORSTEL VAN WET

Artikel 1

Bij de Eerste Minister wordt een Nationaal Adviescomité voor Bio-ethische Aangelegenheden opgericht.

Art. 2

Het Adviescomité wordt belast met het verlenen van adviezen met betrekking tot de ethische, sociale en juridische implicaties van het genetisch onderzoek, ongeacht of deze implicaties de individuele persoon betreffen, dan wel maatschappelijke groepen of de samenleving in haar geheel.

Art. 3

Zaken kunnen bij het Adviescomité aanhangig worden gemaakt door de Voorzitter van de Senaat, de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers of door een lid van de regering.

Het Adviescomité kan ambtshalve adviezen verstrekken.

Art. 4

De voorzitter en de ondervoorzitter van het Adviescomité worden benoemd bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit voor een termijn van vier jaar.

Deze termijn is hernieuwbaar.

Articles 6 à 9

La moitié des membres du Comité consultatif sont renouvelés tous les quatre ans.

Les réunions ne sont pas publiques. Des experts peuvent être entendus.

Chaque année, un rapport des activités du Comité consultatif est transmis au Premier ministre, au président du Sénat et au président de la Chambre des Représentants.

Le Comité consultatif établit un règlement d'ordre intérieur qui doit être approuvé par le Conseil des ministres.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

Un Comité consultatif national des questions bio-éthiques est institué auprès du Premier ministre.

Art. 2

Le Comité consultatif est chargé de donner des avis sur les implications éthiques, sociales et juridiques de la recherche génétique, que ces implications concernent l'individu, des groupes sociaux ou la société dans son ensemble.

Art. 3

Le Comité consultatif peut être saisi par le président du Sénat, le président de la Chambre des Représentants ou par un membre du gouvernement.

Le Comité consultatif peut donner des avis d'office.

Art. 4

Le président et le vice-président du Comité consultatif sont nommés par arrêté délibéré en Conseil des ministres pour une durée de quatre ans.

Leur mandat est renouvelable.

Art. 5

Behalve de voorzitter en ondervoorzitter, bestaat het Comité uit :

1. Tien leden door de Koning benoemd uit een dubbeltal voorgedragen door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en tien leden door de Koning benoemd uit een dubbeltal voorgedragen door de Senaat.

2. Drie vertegenwoordigers van de betrokken Ministers :

— één vertegenwoordiger van de Minister van Justitie;

— één vertegenwoordiger van de Minister van Wetenschapsbeleid;

— één vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken.

3. Twaalf vertegenwoordigers uit de sector van het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs :

— drie leden van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde;

— drie leden van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen;

— één vorser van elk van de universiteiten (K.U.L., U.C.L., V.U.B., U.L.B., R.U.G., U. Lg.).

De leden worden door de Koning benoemd uit een dubbeltal voorgedragen door respectievelijk de Koninklijke Academie voor Geneeskunde en de Koninklijke Academie voor Wetenschappen.

De vorsers worden door de Koning benoemd uit een dubbeltal voorgedragen door de respectieve universiteiten.

Art. 6

Het Comité wordt om de vier jaar voor de helft vernieuwd. De nieuwe leden worden aangewezen overeenkomstig het bepaalde in artikel 5.

Na de eerste periode van vier jaar volgend op de installatie van het Adviescomité wordt de helft van de leden van elk van de drie in artikel 5 bedoelde categorieën bij loting vernieuwd.

Art. 7

De vergaderingen van het Adviescomité zijn niet openbaar.

Het Adviescomité kan bevoegde prominenten horen aan wie een advies of een deskundigenonderzoek gevraagd werd in verband met een punt dat op de agenda is geplaatst.

Art. 5

Outre le président et le vice-président, le Comité se compose de :

1. Dix membres choisis sur une liste double proposée par la Chambre des Représentants et nommés par le Roi ainsi que dix membres choisis sur une liste double proposée par le Sénat et nommés par le Roi.

2. Trois représentants des ministres concernés :

— un représentant au ministre de la Justice;

— un représentant du ministre ayant la Politique scientifique dans ses attributions;

— un représentant du ministre des Affaires sociales.

3. Douze représentants du secteur de la recherche scientifique et de l'enseignement :

— trois membres de l'Académie royale de médecine;

— trois membres de l'Académie royale des sciences;

— un chercheur de chaque université (K.U.L., U.C.L., V.U.B., U.L.B., R.U.G., U.Lg.).

Les membres sont nommés par le Roi, qui les choisit sur une liste double proposée respectivement par l'Académie royale de médecine et l'Académie royale des sciences.

Les chercheurs sont nommés par le Roi, qui les choisit sur une liste double proposée par les universités respectives.

Art. 6

Le Comité est renouvelé pour moitié tous les quatre ans. Les nouveaux membres sont désignés conformément aux dispositions de l'article 5.

Après la première période de quatre ans suivant l'installation du Comité consultatif, la moitié des membres de chacune des trois catégories visées à l'article 5 sont renouvelés par tirage au sort.

Art. 7

Les réunions du Comité consultatif ne sont pas publiques.

Le Comité consultatif peut entendre les experts auxquels un avis ou une expertise ont été demandés à propos d'un point de l'ordre du jour.

Art. 8

Over de activiteiten van het Adviescomité wordt ieder jaar een verslag opgemaakt dat aan de Eerste Minister, aan de Voorzitter van de Senaat en aan de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers wordt bezorgd.

Art. 9

Het Adviescomité stelt een reglement van orde op, dat door de Ministerraad wordt goedgekeurd.

F. AERTS.
H. VAN ROMPUY.
A. ARTS.
J. WEYTS.

Art. 8

Chaque année, un rapport des activités du Comité consultatif est établi et transmis au Premier ministre, au président du Sénat et au président de la Chambre des Représentants.

Art. 9

Le Comité consultatif arrête un règlement d'ordre intérieur qui est approuvé par le Conseil des ministres.